

DARINA MIKOLÁŠOVÁ: ANARCHISMUS A KULTURA TRADICE ANARCHISMU V ČESKÝCH ZEMÍCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE POSUDEK OPONENTA

Existuje spolehlivý způsob, jak se dobrat pochopení některého z jevů současnosti, který zároveň vyznačuje naši, tedy evropskou a především středoevropskou kulturu: Rekonstruovat jeho genezi a vývoj. V případě zvoleného tématu by důkladná historická, resp. kulturněhistorická rešerše stačila na dobrou diplomovou práci i sama o sobě. Diplomantka ale hned v úvodní expozici ukazuje, kam směřuje její tázání nad anarchismem jako kulturněhistorickým jevem: „*Je (...) člověk vůbec schopen překročit svou přirozenost, svou biologickou determinaci k boji o přežití (na kterém je v podstatě založen i kapitalismus) a přijmout za své takové kulturní vzorce, které umožní anarchistický model beztrždní, nehierarchické a samosprávné společnosti? Je něčeho takového možné dosáhnout i dnes, v době rozvinutého globálního kapitalismu? Jak vlastně anarchisté reflektují dnešní společnost a sami sebe v ní, nakolik jsou oni sami globalizováni?*“ (s. 6).

Diplomantka plně prozrazuje také svou motivaci volby tématu. Vlastní hledání opory dává práci velmi přitažlivý energetický náboj. Už na tomto místě ale musím s uspokojením konstatovat, že své zaujetí a sympatie v předloženém textu dávákuje velmi přesně, nikde ji nelze přistihnout při ztrátě či záměrném opuštění povinné badatelské kázně, na druhé straně se ale ani na okamžik nejistí rezervou sterilního objektivismu.

„*Tento úvod do anarchismu je opravdu pouze úvodem, není možné v této práci obsáhnout téma anarchismu v celém jeho rozsahu*“ (s. 41), hodnotí sama diplomantka první část své práce. Určitou autonomnost obou částí práce naznačuje už samotný titul, jehož části nejsou ve vztahu titulu a podtitulu, tedy vztahu podřadném, ale ve vztahu souřadném. Jako kompoziční princip to funguje bez problémů a obě části by obstály i jako samostatné studie. Podobná kompozice samozřejmě může opravdu simultánně fungovat například u diptychu ve výtvarném umění, text je ale vždy vnímán sukcesivně. První část tak nutně slouží druhé, uvádí ji, připravuje její čtení. Je třeba ji proto hodnotit i v tomto smyslu. Také toto hodnocení vyznívá bezrozporně kladně: Diplomantka tu podává přehled geneze a vývoje myšlenkových proudů anarchismu s bezpečným porozuměním, přehledně, hutně a srozumitelně. Limitovaný rozsah kapitoly a její funkce samozřejmě vyžadovaly redukci jak záběru, tak volených dílčích témat, nikde se ale diplomantka nedopustila neorganického zjednodušení, které by deformovalo linii výkladu. Provedený historický přehled a

přehledná typologie proudů anarchismu zároveň postupně exponují téma jako kulturologické čistěji a účinněji, než by dokázaly sebelepší vstupní definice. Z detailnějších pozitiv vybírám alespoň jedno: Jako nedobrovolně erudovaný marxista musím ocenit způsob, jímž se diplomantka vyrovnala s dílem Karla Marxe a využila při tom i poměrně nedávno obhájenou výbornou diplomovou práci našeho oboru.

Druhou část práce, nazvanou *Tradice anarchismu v českých zemích*, vyznačují stejné kvality. Pro toho, kdo se ve zvolené problematice a možnostech jejího zkoumání orientuje, vyvstane navíc mimořádný objem a obtížnost heuristické práce i kvalita předkládaného konečného výsledku: Čtenář neorientovaný nepozná, kde se diplomantka mohla opírat o relevantní odbornou literaturu a kde si cestu velmi nepřehledným terénem razila sama. Volba proporcí a dílčích témat totiž nikde neodpovídá míře předpracování či snadnosti zpracování, ale důsledně logice záběru a zmíněné motivaci. Nevěnuje se tolik například známější periodě počátků českého anarchismu, svůdné také tématem anarchistické lekce řady zakladatelských osobností moderní české kultury, ale soustřeďuje se na vývoj v posledních dvou desetiletích, nejpodstatnější pro analýzu dnešní situace, ale zároveň z mnoha důvodů nejobtížněji uchopitelných. Sama svůj přístup charakterizuje velmi skromně: „*Na základě (...) dlouhodobého a neřízeného a náhodného terénního výzkumu, několika rozhovorů se členy různých anarchistických skupin i aktivní účasti na několika akcích a diskusích v posledních letech jsem se spolu s ostatními uvedenými zdroji pokusila nastítnit obraz současného anarchistického hnutí a poukázat tak na vývoj a transformaci anarchismu v Čechách.*“ (s. 108) Tento pokus byl jednoznačně úspěšný a diplomantka v něm prokázala, jak dobře je na své téma připravena, počínaje bezchybnou prací s texty, roztroušenými po anarchistických časopisech, a konče citlivým sběrem a bezpečným výběrem obrazového materiálu, který skládá cenný obraz vizuality současného anarchismu v Čechách. Způsob, jímž vykládá zároveň vývoj ideový i „institucionální“, navíc s citlivým respektováním specifčnosti organizačních struktur anarchismu, jí umožnil vytvořit obraz hutný a při tom uchováající bohatou plasticitu.

V rovině detailnější by si ocenění zasloužila celá řada zjištění, námětů a interpretací, opět zmíním jen jedno: Diplomantka dokázala díky míře porozumění alternativní kultuře velmi přirozeně integrovat do sledované linie bezpečně volené projevy společenské kritiky 60. let, kontinuitu českého undergroundu, koncept druhé kultury i význam hnutí punk pro anarchismus.

Snažím-li se dostát povinností oponenta, nenacházím v rovině koncepční, teoretické, metodologické, kompoziční ani věcné nic, co bych mohl diplomantce vytknout. Najdou se samozřejmě drobnosti, týkající se především odkazů: Jestliže diplomantka napíše: „*sociologové přispěli ke zkoumání československé společnosti a politologové spolu s ekonomy analyzovali státní systém a předkládali návrhy na jeho reformu.*“ (s. 56 – 57), očekával bych automaticky poznámku s odkazem na nejvýznamnější tituly, které toto úsilí trasují. Podobně diplomantčino jinak přesvědčivé shledávání prehistorie anarchismu v husitství je opřeno pouze o učebnici *Dějiny zemí Koruny české* a lze postrádat minimálně novější práce Boubínovy, Šmahelovy a Lam-

bertovy (BOUBÍN, J. *Petr Chelčický : myslitel a reformátor*. Praha : Vyšehrad, 2005. – ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 1 – 4*. Praha : Universita Karlova, 1996. – LAMBERT, M. *Středověká hereze*. Praha : Argo, 2000.) Jako běžného čtenáře by mě také nepřesvědčil výklad frankfurtské školy s jediným odkazem na českou Wikipedii. Diplomantčin kritický duch a spolehlivá erudice ale ponechaly naštěstí tyto drobné nedostatky bez důsledků na kvalitě textu a čtenář, nezvyklý číst poznámky, by je tedy ani nezaznamenal. Protože jsem opačný typ čtenáře, klopýtl jsem několikrát o obvyklý neduh harvardského systému odkazování: Zkrácený odkaz v textu postrádá protějšek plného odkazu v seznamu použité literatury. Žádná z těchto připomínek ale není tak závažná, aby ovlivnila hodnocení práce, a také nepovažuji za nutné, aby se diplomantka k těmto margináliím jakkoli vyjadřovala během rozpravy při obhajobě. Byly míněny jen jako doporučení, čemu věnovat pozornost při přípravě textu k publikaci. Její doporučení budiž chápáno jako podstatné hodnocení předložené práce.

Souhrnně mohu konstatovat, že diplomová práce Dariny Mikolášové *Anarchismus a kultura. Tradice anarchismu v českých zemích* představuje zralou a svrchaně původní kulturologickou syntézu, důkladným výzkumem podloženou, dobře vystavěnou, logicky, sémanticky a terminologicky čistou, navíc zpracovanou na mimořádné literární úrovni. **Plně ji proto doporučuji k obhajobě.**

V Dobřichovicích 23. května 2009

PhDr. Vladimír Czumalo, CSc.